

Az evangéliumi keresztyénség vérzése

David F. Wells

Huszonöt évvel ezelőtt érkeztem Amerikába, frissen avatott doktorként készen állva a tanítási szolgálatra. Ma óriási hálával tekintek vissza az elmúlt negyed évszázadra. Amerika valóban tejjel és mézzel folyó föld és hálás vagyok a lehetőségért, hogy Krisztust szolgálhattam ezekben az években, és azért a táplálékért, amelyet az Egyháztól ebben az időben kaptam.

Ez a negyed évszázad sok fénypontot hozott magával, de ha nem tévedek, akkor egyben az evangéliumi világ megnyúlt árnyékainak ideje is volt. Az evangéliumi mozgalom következetlen vallási szereplőként bizonyos fokú következetességre jutott el ebben az időben, de ennek ára mára kezd egyértelművé válni.

Huszonöt évvel ezelőtt az evangéliumi keresztyénség nem volt még a vallási fő áramlat része, amelyet akkoriban főleg a történelmi egyházak alkottak. De mára az evangéliumi keresztyének beépültek a vallási fő áramlatba, ha nem is hivatalosan. Ennek ellenére azt gondolom, hogy ma biztosan veszélyben vagyunk. Háborúban vagyunk és amiért harcolunk, az az evangéliumi mozgalom lelke, mivel meglehet, hogy megnyerjük az egész vallási világot, miközben lelkünkben kárt vallunk. Nem azért mondom ezt, mert azok közé tartozom, akik azt gondolják, hogy a legjobb időszakok mindig a múltban voltak, hogy állandóan hanyatlásban vagyunk, és ha aranykorról akarunk beszélni, akkor mindig valami elmúltról kell beszélnünk. Egyáltalán nem így gondolkodom. Bizonyos értelemben ma jobban állunk, mint huszonöt évvel ezelőtt. Akár sokkal jobban. És mégis azt gondolom, hogy az evangéliumi világban vannak dolgok, amelyek nagyon rosszul alakulnak.

Tehát a rendelkezéseimre álló időben szeretnék először néhány, a felszínen végbement nagy változásra utalni, ami ebben az időben történt és másodszor szeretnék ezeknek a változásoknak a felszíne alá tekinteni. Végül, harmadszor szeretnék felvázolni néhány változási módot azt gondolva, hogy azok irányába kellene változni. Szóval mi az a veszély, amely látásom szerint ránk leselkedik?

I. Változások a felszínen

Az elmúlt évszázadban, amióta először ide érkeztem, éppen a háború utáni korszak végén jártunk és az evangéliumi hitnek ekkor határozták meg tanbeli (doktrinális) keretét. A legdrámaibb változás az, hogy ma már nagyrészt nem a tanok határozzák meg az evangéliumi közösségeket. Legalábbis nem így látszik. Akkoriban, nem úgy mint ma, teológiai meggyőződések határozták meg az Egyház jellegét és célját. Ami ma alakítja, sokkal jobban mint régen, az az üzleti mentalitás és gyakorlat. Egyrészt ez nem kellene meglepjen senkit. Az amerikaiak nagy fogyasztók: képek, kapcsolatok és dolgok fogyasztói. Lehet, hogy találkozhatok már az utóbbi időkben összeállított statisztikákkal. Nálunk lakik a világ 7%-a, de mi fogyasztjuk el az anyagi javak és szolgáltatások 33%-át. Amerikában évente 12 milliárd katalógust küldenek szét fürkészve, hogy vannak-e még érdeklődő fogyasztók. Az átlag gyermek húszezer reklámot lát a tévében egy év alatt, így egy nap alatt körülbelül hatvanat. Egész társadalmunk a fogyasztók paradicsommá vált és a vásárlók országa lettünk, nagyon otthonosan forogva az üzleti világban, amelynek elengedhetetlen részévé lettünk. Annyira otthonosan mozgunk az üzleti világban, mint halak a vízben. Ebben az üzleti világban élünk, mozgunk és vagyunk. Ezért ne lepjen meg senkit, hogy az Egyház hajlik arra, hogy az üzleti modellt sajátítsa el önmagára nézve.

De amikor az Egyház ehhez a kultúrához alkalmazkodik, sokkal jobban mint huszonöt évvel ezelőtt, megengedi, hogy ez határozza meg jellegét, céljait és működési módját. Nincs semmi baj az üzlettel *mint olyannal*, de én rá akarok mutatni, hogy valami alapjában hibás, amikor elkezdünk kereskedni Krisztussal vagy azt gondoljuk, hogy a vallás a lélek kalmársága. Nos úgy látom, hogy az alkalmazkodás az ilyesfajta kultúrához három nagyon fontos módon zajlik az evangéliumi világban.

Először, a gyülekezetek – egyre nagyobb létszámban – alkalmazkodni kezdenek a tagság vélt szükségleteihez nagyjából úgy, ahogyan egy üzleti vállalkozás a piachoz igazítja termékeit. Más szóval az Egyház helyesli azt a gondolatot, hogy az ajtaján belépő személyt fogyasztóként kell kezelni, olyan személyként, aki kész valamilyen terméket magához ragadni vélt szükségleteinek kielégítésére. A szóban forgó termékek természetesen az Egyház tevékenységei, élményei, kellemei és üzenete. Tudni kell, hogy az imaházak ajtaján manapság belépő emberek elsősorban nem a

személyes üdvösségre gondolnak és nem azt keresik. Valójában a személyes „jól érzem magam” állapotot keresik, akármennyire is futólagos és töredékes az egyéni jólét érzése. És a gyülekezetek máris nekiláttak ennek a váagnak a kielégítéséhez. Nincs semmi kétségem afelől, hogy nagyon sikeresek lesznek ebben. Valójában némelyek már nagyon sikeresek és ezután csak sikeresebbek lesznek, mert Amerikában a marketing az élet motorja. Más szóval egyszerűen azt csinálják amit a Pepsi, az önszegélyző csoportok, az autógyártók, a farmernadrág készítő, a filmgyártók és maga Madonna csinált. Valaki feltehetné a kérdést: akkor az Egyház miért ne tegye ugyanazt? Miért ne legyen sikeres ugyanúgy mint a Pepsi és Madonna?

A válasz az, hogy a marketing sikert hoz, de nem feltétlenül olyan fajtát, amelynek köze van Isten országához. Mindenek előtt, az üzleti világ és Krisztus országának a világa közötti analógia teljesen félrevezető. Az áruházak fogyasztóitól sosem kéri, hogy kötelezzék el magukat a termék mellett úgy, ahogyan a bűnösnek kell Krisztus mellett, mikor hitre szólítják fel. Továbbá, az áruházak fogyasztói szabadon, kedvük szerint állapíthatják meg szükségleteiket, ami után magukhoz ragadhatják azt a terméket, amely kielégíti szükségleteiket, de az Egyházban a fogyasztó, vagyis a bűnös, nem rendelkezik azzal a szabadsággal, hogy meghatározza saját szükségleteit csak úgy, ahogyan akarja. Ellenkezőleg, Isten határozza meg szükségleteinket és ennek oka az, hogy ha magunktól nem fognánk fel helyesen szükségleteinket, mert Isten elleni lázadók vagyunk. Ellenségei lettünk Istennek és törvényének, és nem tudjuk alárendelni magunkat egyiknek sem, mondja Pál apostol. Nos, az áruházba belépő személy, aki kávéfőzőt vagy kerti felszerelést szeretne vásárolni, sosem kötelezi el magát legbensőbb lényével ugyanúgy, mint ahogyan mi felszólítjuk a bűnösöket az Egyházban. A hasonlat egyszerűen megtévesztő.

Továbbá, bölcsen járnánk el, ha emlékeznénk, hogy pontosan a protestáns liberálisok voltak azok, akik egyenlőségi jelet tettek a kulturális siker és Isten országa között. Ami őket illeti, a kulturális sikerrel azonosított Isten országa megvalósulásának helyét az emelkedett (elit) kultúrában állapították meg. Mi pedig a kulturális sikerrel azonosított Isten országa megvalósulásának helyét a pop- vagyis a tömegkultúrában állapítjuk meg. Azonban közvetlen hitelődeink, akik az evangéliumi hitnek a Második Világháború utáni úttörői voltak, ellenálltak az Isten országa és a siker ilyenét összekapcsolásának. Mi is jól tennénk, ha hasonlóan járnánk el. Mert ami sikerre jut a világban nem feltétlenül igaz is vagy helyes. Sőt, sokszor a hamis és a dekadens elem jut sikerre. Egy gyülekezet, ha valóban hüen jár el önmagához, sosem ér el világi sikert. Evangéliuma ostobaság. Tudjuk, hogy sokan vannak a hivatalosak, de kevesen a választottak. Sok magot vetünk, de csak kevés hoz bőséges termést. És amikor Krisztus visszajön, vajon talál-e hitet a földön? Helyes-e tehát a gyülekezet részéről, hogy szolgálatként arcra boruljon a világ előtt miközben, sajnálatos módon, menő és sikeres vállalkozássá akar válni? Helyes-e megengedni a bűnösöknek, akiknek természete ellenséges érzületű úgy Isten, mint törvénye iránt, hogy meghatározzák miként kell az Egyháznak hivatását teljesítenie? Nem gondolnám. Tehát ez az első olyan terület ahol, meglátásom szerint, fogyasztói szokásaink behatolnak világunkba és meghatározzák működésünk módját.

Van egy másik terület is, ahol a piaci mentalitások és szokások óriási hatást gyakorolnak arra, miként fogjuk fel és gyakoroljuk a lelki szolgálatot. A lelki munka egyre jobban szakosodott, főleg az utolsó ötven évben. Valóban nem véletlen, hogy ugyanebben az időben, amikor a lelkipásztorok társadalmi rangja meghanyatlott, megnőtt az igény, hogy egyre profibbak legyenek. Amikor a szakosodást említem, arra gondolok, hogy a lelkipásztorok egyre inkább szakértőknek tekintik önmagukat, mint akik valamilyen speciális tudással rendelkeznek, az ügyvédekhez, orvosokhoz és vegyészekhez hasonlóan. Ezekben a szakmákban a szaktudás a vagyongyűjtés és személyes karrier építését szolgálja. Más szóval, a szakosodottak rendszerint karriert építenek, teljesítmény-skálát állítanak fel, amihez elengedhetetlen a tervezés és a jó helyezkedés, manőverezés. Ahol ez a felfogás behatol a gyülekezetekbe és ahol a lelkipásztorok ilyen módon értelmezik önmagukat, kialakul egy olyan szokás, amiről azt gondolom, hogy rendkívül ártalmas az Egyház valódi érdekeire nézve. Ilyenkor, mikor a lelkipásztorok egyéni karrierjüket kezdik el építeni és előmozdítani, az történik többek között, hogy a szolgálathoz korábban nélkülözhetetlennek tartott erények helyére újak kerülnek. A teológia fontosságát elhomályosítják a menedzseri képességek; a biblikus prédikációt felváltja a szórakoztató mesemondás, az istenfélő jellemet a lenyűgöző egyéniség és a lelkipásztori munkát a karrierépítés művészete. Úgy vélem, hogy ezek mind szerencsétlen cserék.

Van egy harmadik terület is, amelyre betör a piaci felfogás és gyakorlat. A vallás piaci fogalmakba történő átvedlése helyzetbe hozza a vállalkozókat. Az 1970-es évben, az Evangéliumak Nemzeti Szövetségén és a *Christianity Today* folyóiraton, valamint néhány missziós szervezeten, teológiai szemináriumon és bibliaiskolán, vallásos könyvkiadón kívül, valójában nem létezett semmilyen evangéliumi szervezet. Ma, ha valaki kézbe veszi Melton *Directory of Religious Organizations in*

America [Az Amerikai Vallásos Szervezetek Névjegyzéke] című kiadványát, valószínűleg elképedve fogja felfedezni, hogy az összes vallásos szervezet 40-50%-a evangéliumi háttérű és gyakorlatilag mindegyik 1970 után keletkezett. Ezek ma lekörözik a gyülekezeteket és az egyházakat. Rögtön hozzá kell tennem, hogy ezen szervezetekből több is nagyon értékes lelki munkát végez és olyan jellegűt, amit a gyülekezetek nem voltak képesek elvégezni. Ugyanakkor azonban, ahol a piaci elv érvényesül, ott mindig megjelennek a vállalkozók. És bár a vállalkozók rendkívül ügyesek abban hogyan kell dolgokat lábra állítani, mégis az történik – ha a vállalkozók nem vigyáznak –, hogy amit építenek az nem más mint saját egyéni birtokuk. És a mai evangéliumi világ zajának egy része az egymással versengő egyéni birodalmak zaja. Ez döbbsenti meg rendszerint a harmadik világból érkező hívőket. Valóban megdöbbsenti, megbotránkoztatja őket! Ez a probléma merült fel újra és újra a II. Lausanne Konferencián, vagyis a Világevangelizációs Kongresszuson, amelyet Manilában tartottak 1989-ben. Nem tudták felfogni, miként tűrhetjük ezt meg. A személyes ambíciótól fűtött verseny tönkre teszi az együttműködést, ami természetes következménye kellene legyen annak, hogy mindnyájan Krisztus tulajdonát képezzük. Amikor világi üzleti vállalkozásokról beszélünk, azt mondjuk: „kész dzsungel, ami itt van”. De az evangéliumi világról is elmondható: „kész dzsungel, ami itt van.”

Hadd foglaljam össze az eddigieket. Meglátásom szerint a piac ártalmasan hat az Egyház belső életére és külső szervezetére egyaránt. Belsőleg, arra késztet, hogy a bűnösökben fogyasztókat lássunk; a lelkipásztorokat arra ösztönzi, hogy szakembereknek tekintsék önmagukat, akik személyes karriereket építenek, ami miatt nem is haboznak, hogy felszedjék sátorfájukat és útra keljenek a jobb lehetőségek láttán. A piac megváltoztatja az evangéliumi mozgalom külső szerkezetét is, leginkább arra biztatva minket, hogy a vallásról úgy gondolkodjunk, mint ami a nagy lehetőségek területe. Akármennyire is fontosak legyenek ezek a dolgok, csupán a felszíni változásokat tükrözik és ami igazán érdekel engem, azok a felszín alatt végbemenő változások.

II. Változások a felszín alatt

Egy nagyon érdekes tanulmány látott napvilágot 1993-ban, amely felülbírált George Gallup korábbi eredményét miszerint a felnőtt amerikaiak 32%-a újjászületett lenne. Ez a felmérés csak annyiban volt más, hogy további szerény kérdéseket tett fel az odaszánást illetően. Azon túl, hogy megkérdezték: „Ön újjászületett?“, kíváncsiak voltak arra is, hogy „szokott-e valamilyen rendszerességgel istentiszteletre járni, szokott-e valamilyen rendszerességgel imádkozni és rendelkezik-e minimális keresztyén hitfelfogással?” Amikor a felmérést megtoldották ezekkel a kiegészítő kérdésekkel a 32%-os adat 8%-ra süllyedt. És ha csak egy kissé tovább ásnánk és először azt kérdeznénk: „Ön újjászületett?“, másodsor pedig ezt: „rendelkezik-e eléggé meggyőző világnézettel ahhoz, hogy változást munkáljon a társadalomban?“, és harmadszor: „rendelkezik-e eléggé kiformált keresztyén jellemmel, hogy valóban változást akarjon?“, akkor az a gyanúm – néhány folyamatban levő tanulmány alapján, amelyet sikerült átolvasnom – hogy a számok nem haladnák meg az 1 vagy 2%-ot. Ez azt jelenti, kedves testvéreim, hogy egyfajta eldorádó csodaországban éltünk eddig. Amikor Gallup közreadta az 1970-es éveiben készült felméréseit, és azóta az évente összegzett adatokat, úgy tűnt, mintha az evangéliumi hívők feljöttek volna és széleskörű támogatást élveznének, a gyülekezetek pedig növekedtek. Úgy nézett ki, hogy nemsokára elsöpörjük összes vallási és kulturális ellenfelünket. Ezért jött lázba a világi média és okozott gyomorégést a protestáns nagy történelmi egyházakban is, viszont annál kevesebb erőfitogtatást az evangéliumi gyülekezetekben. De amint ez a végén kiderült, az egész csak optikai illúzió volt. Ma azzal a valósággal kell szembenéznünk, hogy kitermeltük a névleges evangéliumi keresztyénséget, amely ugyanolyan elcsépejt és felszínes, mint a katolikus Európa.

Miért van ez így? Nos, azt szeretném mondani, hogy az egész dolog teológiai jellegünk sorvadásával kezdődött. Erről beszéltem már a *No Place for Truth* [Nincs Hely az Igazság Számára¹] című könyvemben, mikor a „teológia eltűnésére” utaltam. Itt nem a teológiai hitfelfogások tagadásáról van szó, hanem arról, hogy nem sok jelentőséget tulajdonítunk a hitvallásoknak. Ezek már nem számítanak. A helyzetet egy gyermekhez hasonlítottam, aki ugyan még otthon tartózkodik, de figyelmen kívül hagyják. Itt nem arról van szó, hogy a gyermeket elrabolták, hiszen az még mindig a házban van. Viszont nincs jogos helye a családban. És ismét, az egyik felmérés, amelyet én személyesen vezettem, erőteljesen rámutat arra, hogy ahol ez a teológiai jellegzetesség elsorvad, ott Isten eltűnik a középpontból. Isten most már csak másodlagos és jelentéktelen szerepet tölt be az

¹ Ennek részletes összefoglalóját nemsokára közre fogjuk adni. A fordító megjegyzése.

Egyházban. Ez pedig csupán a mi privát, evangéliumi kiadásunk arról, ami általában megfigyelhető a társadalomban. A tágabb értelmű társadalomban azt halljuk, hogy az emberek 91%-a állítja, hogy Isten nagyon fontos neki, de 66% azt mondja, hogy nem hisz az abszolút erkölcsi mércékben és 67% nem hisz az abszolút igazságban. Tehát Isten jelentéktelen szerepet tölt be életükben.

Az az evangéliumi hit, amely nem viszonyul szenvedélyesen az igazsághoz és az igaz élethez, egy elveszett ügy. Az ilyen hit már csak azért létezik, hogy egyszerűen megőrizze önmagát intézményileg. A múlt századbeli William James ugyanezt a gondolkodásmódot és lelki hozzáállást látta érvényesülni. Ezt mondta: „Az életben maradás modern istenítése, amely megfosztja a túlélőt bármilyen kiválóságtól – a még több túlélés képességét kivéve – kétségtelenül a legfurcsább intellektuális megállóhely.” Stanley Fish, a radikális dekonstrukciós nyelvész, legújabb könyvében azt mondja, hogy mivel nincs olyasmi, hogy igazság, ami marad az csak a hatalom, a politika és a rábeszélés. Ha előfeltevése helyes, akkor igaza van, én pedig állítom, hogy ha nem szerezzük vissza teológiai jellegzetességünket és az igazságtudatunkat, hasonlóképpen számunkra sem marad más mint a hatalom, a politika és a rábeszélés. Egyedül ezek az eszközök maradnak meg számunkra, hogy kiharcoljuk túlélésünket. Ha ez az elemzés helytálló, akkor hol kezdjünk el új irányokat keresni?

Egy friss kiadványban, melynek címe *The Churching of America: Winners and Losers in the Religious Economy* [Az Amerikai Egyházi Élet: Nyertesek és Vesztesek a Vallási Piacon], Fink és Stark egy érdekes tételt dolgozott ki. Ahogyan létezik kereskedelmi piac, mondják ők, éppúgy létezik vallási piac is. Vagyis olyan kulturális körülmények léteznek, amelyek elősegítik egyes vallásos mozgalmak sikerét és gátolják másokét. Azt gondolom, hogy igazuk van. Azonban a könyvnek van egy rövid része, amelyet látszólag sokak figyelmét elkerülte. Itt azt állítják, hogy attól függetlenül, mennyi sikert kölcsönöz egy kultúra egy vallásos mozgalomnak, sosem fog hosszútávon fennmaradni, ha nem tartalmaz egy olyasmit, amit ők „eleven másvilágiasságnak” neveznek. Bár nem az evangéliumi gyülekezetre céloztak, valójában rátették ujjukat annak sebezhető pontjára, mert világunk roppant bősége és egy sikeres mozgalommal együttjáró összes cicoma közepette az eleven másvilágiasság sokszor éppen hiányával kelt feltűnést. Ha ezen a ponton nem tudjuk visszafordítani önmagunkat, akkor az Isten előtti jelentéktelenség felé tartunk. Szóval, hogyan nyerhetjük vissza eleven másvilágiasságunkat? Lehet, hogy sok dolgot feltételez ez, de ezekből kettőt szeretnék kiemelni, mert központi szerepük van.

III. Az elveszett Ige

Először, vissza kell szerezni Isten elveszett Igéjét. A probléma természetesen nem az, hogy a Biblia eltűnt volna. Valójában elég Biblia van Amerikában (és Európában is, a ford. megj.), hogy minden háztartásra jusson egy. A probléma inkább az, hogy nem *halljuk* Isten Igéjét. Sajnos nincs sok köze életünkhöz. Nincs éle, nem vág. Napjaink biztosan egyik legnagyobb iróniája, hogy az 1970-es és az 1980-as években annyi energiát pazaroltak a Biblia ihletettségének meghatározására és a legjobb szavak kiválasztására, amelyek ezt kifejezhették és megőrizhették. És miközben zajlott az a munka – számunkra észrevétlenül – az Egyház csendben szétkapcsolta magát a Szentírás igazságától és *gyakorlatától*. Hirdették a Biblia ihletettségét, de ennek következményei nem hatottak ki prédikálásunkra, gyülekezetnövekedési technikáinkra, saját összetört énünk gyógyítási technikáira. Ezek nagyjából mind a Szentírás használata nélkül zajlottak. Úgy néz ki a dolog, hogy miközben hisszük a Biblia ihletettségét, alkalmatlannak tartjuk a huszadik század Egyházának életben tartására és táplálására! Úgy néz ki a dolog, mintha Isten, amikor a Szentírást ihlette, nem láthatta előre, hogy mi fog következni a huszadik és huszonegyedik században! Ennek az isteni rövidlátóságnak eredménye, hogy olyasmit hagyott ránk, ami nem felel meg a jelen nagy kihívásainak.

Ha nem állítjuk helyre Isten Igéjének elégséges voltát a jelenkor számára, ha nem tanuljuk meg újra, hogy mit jelent általa életben maradni, tápláltatni, fegyelmeztetni, ha prédikátoraink nem tesznek szert újra arra a bátorságra, hogy hirdessék az igazságot, hogy prédikációikat a Biblia igazsága határozza meg, akkor elveszítjük azt a jogot, hogy protestánsoknak nevezzük magunkat, elveszítjük képességünket, hogy Isten népe legyünk és arra az útra tévedünk rá, amely egyenesen a régi, lejáratott protestáns liberalizmushoz vezet. Vissza kell nyernünk élénk másvilágiasságunkat azáltal, hogy újból foglyul ejtjük magunkat Isten igazságának, a kulturális következményekre való tekintet nélkül. Tehát ez az első dolog.

IV. Az elvesztett látás

Másodszor, lehetetlen egy élénk *másvilágiasságot* visszaszerezni, ha nem látjuk meg újra Istent, mint Szentet. Mi, itt a jelenben, sajnos egy teljesen másfajta teológiai felfedezés küszöbén állunk. Ez arról szól, hogy Isten mindenek előtt szeretet és csak úgy mellékesen és homályosan szent. Ennek köszönhetően nemsokára feje tetejére fogjuk állítani a Bibliát. Nem, Isten szentsége nem mellékes. Isten szentsége központi jelentőséggel bír és e szentség nélkül hitünk teljesen elveszíti értelmét. Ahogy P. T. Forsyth egy évszázaddal korábban kijelentette: „a bűn nem más, mint Isten szentségének való ellenszegülés, a kegyelem pedig a szentség gyógyszere, a keresztség annak győzelme és a hit annak imádása.” Ezért Isten szentségének ellenállhatatlan meglátása nélkül az istenimádat elkerülhetetlenül elveszíti tiszteletét, Isten Igéjének igazsága elveszíti érdeklődését, az engedelmség elveszíti erényét és az Egyház elveszíti erkölcsi tekintélyét. És éppen ezen a ponton van az, hogy a modernitás, ami többé-kevésbé azonos az Újszövetség által említett „világgal”, a legmélyebbre hatolt az Egyház életébe. A modernitás átrendezte vágyainkat.

Elpszichológizált, terápiás kultúránk miatt előnyben részesítjük a kapcsolatokat az erkölccsel szemben, aminek következménye, hogy Isten szentségét háttérbe szorítottuk és szeretetét hoztuk előtérbe. Ezért virágzik a miszticizmus és érzelgősség, az ismereten alapuló meggyőződés pedig meghátrál. Az önmagunkról való lemondás leértékelődik és az önbeteljesedés felértékelődik. A jellem csiszolása elmarad, viszont egyre jobban el vagyunk ragadtatva egyéniségünktől és az önmagunkról kialakított képtől. Az az Isten, akiben a szeretet átvette a harag helyét, olyan keresztyénséget eredményez, amely ugyan vonzó udvariasságával, de nincs többé komoly Szava a gonosztól meggyötört világ számára. Olyan fajta hit ez, amely együttérző, de nem szívhez szóló, amely odanyújtja fülét, de nem a Szenttől kapott kijelentését. Isten szentsége nélkül a bűn csupán kudarc – de nem Istennel szembeni kudarc! Olyan kudarc, amely nem feltételezi a bűntudatot és vétkeiséget, a büntetést, valójában nem jár együtt semmilyen komoly erkölcsi tartalommal. És Isten szentsége nélkül a kegyelem többé nem kegyelem. Többé már nem Istentől kapott kegyelem, attól az Istentől, aki szent természete ellenére kibékítette a bűnösöket önmagával Krisztusban. Márpedig megigazulás nélkül nincs evangélium és, ahol nincs evangélium, ott nincs keresztyénség sem. Tehát, ha szem elől tévesztjük *Isten* szentségét, szem elől tévesztjük az egész hitet és elveszítjük azt a jogot, hogy protestánsoknak nevezzük magunkat bármelyik történelmileg felismerhető értelemben.

Amíg ezt nem látjuk meg újra, amíg ez nem hatol be lényünk legbensőbb rostjai közé, értékeinkből hiányozni fog a komolyság, hitünkből a súly, gyakorlatunkból az erkölcsi metsző él, istentiszteletünkben az örömteli komolyság, prédikálásunkból az erő. Ezen erények hiányában, amelyek a történelmi protestáns hit erényeinek számítanak, az Egyház csupán eggyel több sajátos érdekkeltséggel rendelkező testületté válik a mostani világban, amelyet amúgy is elárasztottak már a sajátos érdekkeltségű vállalkozások. A modernitás nem engedi meg, hogy elpusztuljon belső életünket átrendező ereje. Ami leginkább elveszett, arra van a legjobban szükség, ez pedig Isten felkavaró, nyugtalanító, erkölcsi jelenléte közöttünk. Ő nem maradhat tovább vallásos vállalkozásaink fiatalabb társa és sosem lehet gyülekezeti életünk csupán díszítő eleme. Mivel Isten személye annyira jelentéktelenné vált az Egyház számára, lehetségessé vált, hogy az Egyház maga gondolja ki és tervezze meg sikerét, ahogyan neki tetszik. Ezért van az, hogy hitbeli elődeink közül sokan alig ismernének ránk mint mai gyermekeikre.

Ma az evangéliumi világ vérzik. Feléltük azt a felhalmozott tőkét, amelyet a háború utáni elődeink kemény munkával gyűjtöttek össze és nem újítottuk meg azt. Ötvenegy évvel ezelőtt Harold John Ockenga beszédet intézett az Evangéliumi Nemzeti Szövetségnek, amikor az még gyermekcipőben járt. Hadd idézzek beszédéből: „ez a nemzet felnőtkorában olyan válságon megy keresztül, amely behálózza az egész nyugati civilizációt. Zűrzavar tapasztalható mindenütt. Nagyon nehéz és megtévesztő idöket élünk, de kevés ember fogja fel, hogy milyen hatalmas változások mennek végbe.” Majd így folytatta: „Elérkezett az idő, amikor ennek a nemzetnek fiai mélységesen el kell gondolkozzanak, különben elpusztulnak. Meg kell értenünk, hogy útkeresztelkedéshez jutottunk és csak két útirány közül választhatunk. Az egyik út a nyugati civilizáció megmentése az evangéliumi keresztyénség megújulásának újrhangsúlyozásával. A másik a pogányság sötét korszakaiba való visszatérés, melynek elsöprő ereje nyilvánvalóvá válik manapság életünk minden mozzanatában.” Ezek prófétai szavak voltak és, ha nem tévedek, mi a jelenben minden jólétünk és sikerünk ellenére kevés olyan eszközzel maradtunk, amivel hatást gyakorolhatunk a világi társadalomra. Ez sikerünk iróniája!

Végezetül Isten tegyen hajlandókká minket a megtérésre, ahol ezt meg kell tennünk, és adja meg nekünk újra azt a vágyat, hogy fenséges gondolatokat ápoljunk felöle és igazságáról. Ő tegyen

minket képessé arra, hogy szétválasszuk hitünket a kultúrától, hogy azután újra szembeszálljunk kultúránkkal az igazság és igazságosság iránti szenvedéllyel. Ma van az ideje, hogy újra Isten kegyelmét keressük ennek érdekében. Hadd kérjünk Tőle kegyelmet, hogy majd a hátunk mögött hagyott evangéliumi mozgalom, amit a születendő nemzedék örökölni fog, Isten ismeretének kiváló minőségével legyen telve. Ámen